

нової термінології та нового бачення законодавцем проблем ІТ-сфери.

Література

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

2. Карчевський Н.В. Кібербезпека в Україні: правові та організаційні питання: матеріали всеукр. наук.-практ. конф., м. Одеса, 21 жовт. 2016 р. Одеса: ОДУВС, 2016. С. 10-15.

3. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>.

4. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності: постанова Вищого господарського суду України № 12 v0012600-12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12#Text>.

УДК 347.775(043.2)

Раковчен А.А., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Філінович В.В., к.ю.н.

ПОНЯТТЯ «НОУ-ХАУ» І ДОГОВОРИ ПРО ЙОГО ПЕРЕДАЧУ

Одним із основних напрямів розвитку цивілізації в ХХІ столітті можна визначити глобальну інформатизацію. Разом із розвитком інформатизації виникає проблема захисту інтелектуальної діяльності людини, якою тепер все доволі легше заволодіти. Вже тривалий час до результатів інтелектуальної власності входить «ноу-хау».

Термін «know-how» вперше використано у 1916 році в США у рішенні судової справи «Дюранд проти Брауна». Саме з цього моменту з'являється термін «ноу-хау», який використовується дотепер. У зарубіжних правових системах поряд із терміном «know-how» (США, Великобританія, Німеччина) використовуються терміни «trade secret» (діловий секрет) (США), «secret de fabrique» (виробничий секрет), «savoir-faire» (ноу-хау) (Франція).

Незважаючи на зростаючу популярність, ноу-хау залишається одним із найменш вивчених і регламентованих об'єктів інтелектуальних прав. Ноу-хау – це специфічний об'єкт інтелектуальної власності, який охороняється в режимі комерційної таємниці. В силу своєї подвійності ноу-хау, з одного боку, охороняється як результат інтелектуальної діяльності, на який у власника прав виникають виняткові права, а з іншого боку, – це конфіденційна інформація, охорона якої здійснюється шляхом встановлення режиму комерційної таємниці [1, с. 118].

Починаючи з 1991 року в Україні термін «ноу-хау» вживався більше ніж у 270 нормативно-правових актах, але його норми досі залишаються доволі суперечливими. Уперше визначення «ноу-хау» було надане в Законі України «Про інвестиційну діяльність», де воно трактувалося як сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навичок і виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованих [2].

Інструкція про порядок заповнення звіту про продаж ліцензій на об'єкти інтелектуальної власності визначала «ноу-хау» вже як конфіденційну інформацію, що є власністю продавця і недоступна будь-якій особі при використанні патенту або в результаті простого виявлення [3].

Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» розглядає «ноу-хау» як інформацію, отриману в результаті дослідних випробувань [4].

Добре відомо, що правова охорона «ноу-хау» виникла як альтернатива патентній охороні результатів інтелектуальної діяльності, оскільки підприємству буває вигідніше не патентувати винахід, використовуваний у виробництві, а засекретити його. Тому «ноу-хау» споконвічно називали секретом виробництва [5, с. 22].

«Ноу-хау» саме по собі є результатом інтелектуальної діяльності, а не відомістю про нього. Розуміння ноу-хау як відомостей будь-якого характеру, які мають дійсну або потенційну комерційну цінність, в силу невідомості їх третім особам і щодо яких запроваджено режим комерційної таємниці, не відповідає правовій природі ноу-хау, так як його зміст у тому, щоб вирішувати по-новому завдання організаційного, технічного або виробничого характеру [6, с. 28].

Один із способів захисту інтелектуальної власності – вимога про припинення дій, які порушують права правовласника. Під цим можна розуміти заборону на виготовлення підробок товару, на використання технологій, на поширення конфіденційної інформації та ін. Особливістю відносин з приводу «ноу-хау» при здійсненні його захисту є те, що коли право порушено, то правовласнику ніякої майнової шкоди не заподіюється. Виникають лише збитки, які виражаються в тому прибутку, який він би міг отримати при реалізації виробів із використанням «ноу-хау». Розмір завданих збитків і розмір упущеної вигоди правовласник повинен довести сам, що стосовно «ноу-хау» стає досить проблематичним.

Ситдигов Р.Б. пропонує виключити з об'єктів правової охорони в якості «ноу-хау» відомості інформаційного характеру, які не є результатом творчої праці [6, с. 29].

Белов А.П. визначає «ноу-хау» як особливий вид прав на промислову власність, який являє собою сукупність незапатентованих або непатентоспроможних, секретних і несекретних знань, досвіду, навичок чи інших відомостей загальної новизни, які використовуються як в технічній, так і в будь-якій іншій сфері комерційної діяльності з метою реалізації предмета договору, і конкретні форми яких визначаються продавцем і покупцем «ноу-хау» в договорі [7, с. 58].

Не маючи на меті приєднуватися до нескінченної дискусії про вироблення єдиного правильного визначення «ноу-хау», необхідно відзначити вірність висловлювання Сітішко Д.А. про те, що «законодавець зміг в кінцевому підсумку, або точніше сказати, спробував насильно звести практично в єдине ціле всі три поняття: «ноу-хау», «секрет виробництва» і «комерційна таємниця» [8, с. 895].

Першою властивістю, що визначає характер досліджуваного об'єкта, є його нематеріальність. «Ноу-хау» має всі характеристики нематеріального об'єкта, ідеї, а оскільки одна і та ж ідея може виникнути одночасно у декількох осіб, існує можливість її одночасного використання необмеженим і невизначеним колом осіб. До «ноу-хау» не застосовується правомочність володіння, оскільки не можна фізично володіти ідеями та необхідно відрізнити нематеріальний об'єкт від матеріального носія інформації про нього. Речова правомочність користування прямо не стосується до «ноу-хау», оскільки «ноу-хау» одночасно може перебувати в користуванні декількох осіб і не буде споживатися в процесі користування, що не буде амортизуватися, відчувати фізичний знос. Другою властивістю «ноу-хау» є відсутність обмежень по сфері його застосування. Ці обидві властивості характеризують «ноу-хау» з внутрішньої, змістовної сторони як нематеріальний об'єкт, який можна застосовувати в різних сферах діяльності [9, с. 147].

В Україні, не дивлячись на широке застосування, договір про передання «ноу-хау» досі не закріплений законодавчо. В юридичній літературі договір про передання «ноу-хау» часто ототожнюється з договором купівлі-продажу. На думку Т.І. Бегової, для передання «ноу-хау» на практиці дуже часто використовують ліцензійний договір, наприклад, коли «ноу-хау» виступає способом використання винаходу, право на використання якого передається за ліцензійним договором. Такі договори автор пропонує називати змішаними [10, с. 160].

У той же час В.С. Дмитришин вважає, що ліцензійні договори слід поділяти на патентні, безпатентні та комплексні ліцензійні угоди. У свою чергу безпатентні договори, на думку автора, можуть бути двох видів: договори на об'єкти промислової власності, на які ще не подані патентні заявки або на які заявки вже подані, а патенти ще не видані та договори на передачу «ноу-хау» [11, с. 33-37].

Отже, коли «ноу-хау» - це спосіб використання винаходу або коли супроводжує поставку обладнання і матеріалів за основним договором, то використовується ліцензійний договір. Якщо «ноу-хау» передається на основі ліцензійного договору, то використовуються такі ліцензії: одинична; виключна; невиключна. У договорі про передання «ноу-хау» вирішального значення набуває зобов'язання набувача підтримувати конфіденційність інформації, що становить суть «ноу-хау» [12, с. 38-41].

Договір про передання «ноу-хау» за загальним правилом є відплатним, консенсуальним та двостороннім. Він повинен бути укладений у письмовій формі, недотримання якої тягне за собою його нікчемність, хоча в науковій літературі існують й інші точки зору з цього питання [13, с. 122].

Як і інші цивільно-правові угоди, договір про передачу «ноу-хау» укладається на певний строк. Якщо визначений строк спливає, а договір не продовжено, то дія такого договору перестає діяти.

Володілець права на «ноу-хау» може встановити для набувача «ноу-хау» певні обмеження, що стосуються випуску ним продукції. Такі умови можуть мати різний зміст і мету [14, с. 376].

Отже, у сучасному світі інформація є одним із найцінніших активів. Той, у кого інформація, має перевагу, адже він володіє одним із найважливіших стратегічних, управлінських ресурсів. Її виробництво і споживання формують основу для ефективного функціонування і розвитку різних сфер суспільного життя. У зв'язку зі зростаючою потребою в інформації і її збереженні тема «захисту інформації» стала однією з найбільш актуальних. На сьогоднішній день «ноу-хау» - це один із способів захистити секретні дані.

Література

1. Дозорцев В.А. Поняття секрету промислу («ноу-хау»). Москва: ЮРИТ-вестник, 2001. № 8. С. 105-119.
2. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 47. Ст. 646.
3. Інструкція про порядок заповнення звіту про продаж ліцензій на об'єкти інтелектуальної власності за формою № 6-нт (ліцензії) від 06.07.1995 № 168. Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів. № 13977/2000.
4. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій: Закон України від 14.09.2006 № 143-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 45. Ст. 434.
5. Прахов Б. Теорія і практика інтелектуальної власності. К., 2006. С. 22.
6. Ситдигов Р.Б. Правова охорона ноу-хау як результат інтелектуальної власності. Спб., 2011. 21 с.
7. Белов А.П. Ноу-хау у зовнішній торгівлі. Харків: Право, 1996. С. 58.
8. Ситишко Д.А. Секрет виробництва «ноу-хау» і комерційна таємниця.

Москва, 2009. 895 с.

9. Яблокова И.В. Секрет виробництва «ноу-хау» як об'єкт, що охороняється як результат інтелектуальної діяльності підприємців. 2015. С. 147.

10. Бегова Т.І. Поняття «ноу-хау» і договір про його передання. Харків: Право, 2009. 160 с.

11. Дмитришин В.С. Деякі питання розпорядження правами інтелектуальної власності на комерційну таємницю. Ужгород, 2014. С. 33-37.

12. Прахов Б. Інтелектуальна власність. Київ, 1991. С. 38-41.

13. Корчагін А.Д. Правові аспекти передачі технологій на комерційній основі. Москва, 2000. 122 с.

14. Штумпф Г. Договір про передачу ноу-хау. Москва, 1988. 376 с.

УДК 347.9(043.2)

Рєпіна Є.Ю., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Падун Р.В., к.ю.н.

ПРАВОВЕ ПОЛОЖЕННЯ СТОРІН ЯК УЧАСНИКІВ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Наука цивільного процесуального права дає точне поняття про сторони в процесуальному праві. Так, сторонами в цивільному процесуальному праві називають позивача і відповідача. Позивачем, виходячи з положень закону, називають особу, чие суб'єктивне матеріальне право або охоронюваний законом інтерес, порушений, і яка звертається до суду з проханням про їх захист. У той же час, відповідач – це імовірний порушник прав позивача і яка притягається судом до відповіді. Законом не обмежено коло осіб, які можуть бути сторонами в цивільному процесі, так сторонами можуть бути не тільки громадяни (фізичні особи), а й юридичні особи, а також держава.

Головною процесуальною характеристикою позивача і відповідача є те, що позивач і відповідач мають процесуальну і матеріальну зацікавленість в результаті справи, відповідно одночасно є і процесуальними супротивниками [1].

Відповідно до норм Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України), у сторін рівні процесуальні права і обов'язки, котрими вони, згідно з принципом диспозитивності можуть розпоряджатися на свій розсуд [2]. Необхідно відзначити, що існують спеціальні права і обов'язки, якими наділені і зобов'язані виконувати позивач і відповідач. Наприклад, позивач має право змінювати предмет і підставу позову або повністю відмовитися від нього, вести свої справи особисто або через